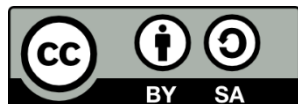

METODICKÝ LIST K IMPLEMENTACI EVALUAČNÍHO/AUTOEVALUAČNÍHO NÁSTROJE DO VÝUKY BUDOUCÍCH UČITELŮ

Vladimíra Hornáčková

POZOROVÁNÍ A ANALÝZA SWOT NA PRAXI V ADAPTAČNÍM OBDOBÍ DÍTĚTE

Obsah

1. Oblast pilotní implementace EAN	2
2. Cíle a rozvíjené kompetence	2
3. Realizace implementace EAN	4
4. Podněty k autoevaluaci a formativnímu hodnocení	5
5. Použité zdroje	5
6. Rozšiřující zdroje poznatků k samostudiu	6

1. OBLAST PILOTNÍ IMPLEMENTACE EAN

Název předmětu: Praxe v adaptačním období dítěte na MŠ
Ročník a semestr: 3. ročník, zimní semestr
Rozsah: 26 hodin za semestr

2. CÍLE A ROZVÍJENÉ KOMPETENCE

Evaluační nástroje pozorování a analýza SWOT na praxi v adaptačním období dítěte v MŠ již byly do určité míry uplatňovány, ale nyní jsou více zdůrazňovány a inovovány s akcentem na pozorování dětí v MŠ. Jedná se o uplatnění evaluačního nástroje v praxi a konkrétní zaměření je na pozorování, reflexi edukace a analýza SWOT.

- Pozorování adaptace dětí na MŠ
- Rozbor, pozorování a diskuse
- Reflexe videozáznamů „dobré praxe“
- Hodnoticí partnerský list – evaluace kooperace

Cílem praxe v adaptačním období je pozorovat probíhající proces rozloučení a odloučení dětí s rodiči a být účastna/účasten přijímání nových dětí do MŠ, Reflektovat postupnou adaptaci dětí na pobyt v mateřské škole. Sledovat organizační zabezpečení – formy a metody adaptace dětí na nové prostředí uplatňované předškolním pedagogem a navrhnout vlastní efektivní adaptační program pro MŠ.

2

Z cíle hlavního vycházejí konkrétní cíle zaměřené na reflektivní a evaluační činnosti (ke každému z níže uvedených cílů se vztahují konkrétní evaluační postupy/nástroje – uvedeno v závorkách):

Cílem Pozorovat adaptační proces nově přichozích nejmladších dětí do MŠ ve spolupráci s rodiči (záznamy pozorování).

1. Vlastním reflektováním a poznáváním vyhodnotit problematiku adaptace dítěte v mateřské škole (SWOT analýzy z praxe, rozbor záznamů z pozorování).
2. Sledovat ranní spolupráci a postupné loučení dětí s rodiči, porozumět postupné adaptaci dětí na nové prostředí v mateřské škole (rozbor videozáznamů „dobré praxe“).
3. Pozorovat a zaznamenávat průběh výchovně-vzdělávacích činností v MŠ při adaptaci dítěte (zánamy pozorování, analýza SWOT).
4. Reflektovat probíhající činnosti v adaptačním procesu se zaměřením na individualitu dítěte (SWOT analýza – reflexe, sebereflexe a rozbor praxe v jednotlivých dnech, vyhodnocovat typy učení dětí a jejich mnohočetné inteligence).
5. Seberefektování vlastního pozorování adaptační praxe a porozumět své vlastní individualitě (využití analýzy SWOT – příloha A).
6. Vytvořit na základě reflexe a hospitací adaptačního procesu návrh vlastního adaptačního programu (hospitační záznamy, protokoly).

7. Pochopit význam pedagogické praxe ve vztahu k sobě, k výchovně-vzdělávacím činnostem, k individualitám nově přichozích dětí předškolního věku do MŠ (hospitační záznam – příloha B1).

Praxe v adaptačním období dítěte na MŠ probíhá v podobě hospitace studenta v mateřské škole. V průběhu jednoho týdne, kdy děti poprvé nastupují do mateřské školy, se student seznamuje s problematikou odloučení dítěte od rodičů a zvykání si na nové prostředí a podmínky MŠ. Pozoruje a promýšlí možnosti dalších vhodných způsobů a metod adaptačního programu a edukačních činností pro úspěšné vzdělávání dětí od dvou let.

Studenti se seznámili s problematikou prvního odloučení dvouletého a tříletého dítěte od rodičů a pozorováním si měli uvědomit adaptaci nově přichozího dítěte do mateřské školy. Pro studenty je potřebné oslovit mateřskou školu běžného typu v místě bydliště a domluvit si realizaci Praxe v adaptačním období dítěte na MŠ ve třídě, do které budou poprvé přicházet dvou až tříleté děti zpravidla v prvním týdnu, respektive začátkem školního roku.

Student si uvědomuje specifika souvisejících s úrovní motoriky, jazykovým, psychickým vývojem dítěte, individuálním tempem rozvoje prosociálních vztahů mezi dětmi. Pozorováním sleduje nové přicházející dvou až tříleté děti, které se projevují velkou touhou po poznání, rády experimentují, objevují. V odloučení od rodičů se postupně osamostatňují a vymezují vůči ostatním dětem. Dvouleté a tříleté děti mají velkou potřebu aktivního pohybu, ale objevují se zároveň rozdíly v psychomotorickém vývoji jednotlivých dětí, které mohou být velmi výrazné. Potřebné je sledovat individuální pokroky každého dítěte a neprovádět vzájemné srovnávání. Dítě v tomto věku potřebuje častější odpočinek nejen po stránce fyzické, ale také psychické.

3

Student pozoruje a diskutuje plánování a realizaci vzdělávacích činností a vidí, že jsou přizpůsobeny možnostem a schopnostem dětí. Pozorně si všímá učitelovy volby metod a forem práce. Pozoruje, že se děti nejvíce učí nápodobou a potřebují časté opakování činností, jak mu prospívá situační učení s pravidelnými rituály. Student pozoruje a názorně vidí v průběhu praxe silné a slabé stránky. Seznamuje se se specifikem, že děti mladší tří let, se zpravidla nedokáží soustředit delší dobu a pozornost udrží jen chvíli. Student pozorováním zjišťuje, že je k tomuto specifiku potřeba přizpůsobit činnosti adaptačního programu, průběžně je střídat a sladit spontánní činnosti s řízenými, kdy musí být ponechán největší prostor volné hře a pohybu dětí.

Zdůvodnění: Záměrem těchto reflektivních postupů a evaluačních nástrojů je kromě podpory motivace studentů ke zvolenému oboru vést studenty k sebepoznávání vlastní individuality a přes ni více porozumět individualitě dětí v mateřské škole. Vést studenty k hlubšímu zamýšlení nad jednotlivými pedagogickými jevy, naučit je formativně hodnotit a reflektovat strategie v předškolním vzdělávání a prostředí v mateřské škole, adekvátním způsobem provádět reflektivní činnosti. Motivovat studenty k vzájemné reflexi, seberefexi, diskusi a sdílení zkušeností.

Předmět Praxe v adaptačním období dítěte v MŠ vytváří bezpečné, neohrožující a podporující prostředí při výuce studentů a pomáhá nalézat empatii a respekt studenta v prospěch dítěte a následně vyšší kvalitu adaptace. Posléze student pozorně vnímá vhodné způsoby, metody

a organizaci edukačních činností při adaptaci, a to jak na základě vlastního pozorování, úsudku, reflexe a sebereflexe, tak poučení z příkladů „dobré praxe“.

Znalosti: Student se orientuje v evaluačních nástrojích, konkrétně rozumí pozorování a analýze SWOT jako zpětné vazbě, která se využívá na pedagogické praxi.

Dovednosti: Student umí použít analýzu SWOT jako evaluační nástroj v praxi v MŠ a také díky pozorování posoudí kvalitu adaptačního procesu ve třídě nově příchozích dětí v MŠ. Porovnává evaluační nástroje pro využívání v předškolní edukaci.

Způsobilosti: Student je schopen reflektovat využití a kvalitu evaluačního nástroje pro získání zpětné vazby z adaptační praxe v MŠ a zamyslet se nad novým návrhem adaptace dětí v MŠ.

3. REALIZACE IMPLEMENTACE EAN

Analýza SWOT a pozorování tvoří pravidelnou součást každého dne praxe pro osvojení práce s tímto evaluačním nástrojem. Tyto dva evaluační nástroje také poskytují příležitost pro záznam poznatků adaptačního procesu nejmenších dětí v MŠ. Praxe v adaptačním období dítěte v MŠ probíhá na základě pozorování adaptace nově přijatých dětí do MŠ ve věku 2–3 roky.

Možný způsob realizace EAN:

1. Formativně hodnotit adaptaci nejmenších dětí v MŠ.
2. Pozorovat a zaznamenat přivítání a edukaci dětí vše do hospitačních záznamů.
3. Vypracovat hospitační záznamy z náslechu ze třídy, kde se adaptace realizuje.
4. Reflektování adaptačního procesu zvolené MŠ v komparaci s ostatními studenty.
5. Vypracovat vlastní návrh adaptačního programu.
6. Předložit Pedagogický deník se záznamy z pozorování, reflexí praxe a návrhem adaptačního programu a potvrzením školy o uskutečněné praxi.

Formativní hodnocení je zaměřeno na sledování pokroku dítěte během adaptace a je spojeno se zpětnou vazbou, která je konstruktivní a směřuje k dalšímu rozvoji studenta.

Po absolvování předmětu Praxe v adaptačním období byli studenti schopni:

- Reflektovat uskutečněnou adaptaci dětí v MŠ.
- Vyhodnotit její slabé a silné stránky,
- Formativně hodnotit na základě pozorování adaptace.
- Uvědomit si potřebu promyšleného a kvalitního adaptačního programu v MŠ.
- Porozumět specifikům dětí dvou až tří letých a respektovat jejich individualitu.
- Vyhodnotit spolupráci a zapojení rodičů do adaptačního programu,
- Uvědomit si vlastní individualitu k pochopení individualizace v předškolním vzdělávání,
- Ve vztahu k specifikům a individualizaci dětí navrhnout inovaci adaptačního programu v prospěch vyšší kvality a spokojenosti dětí a rodičů.

Implementace pozorování a analýzy SWOT do vzdělávání je již běžnou metodou, ale pro sebereflexi studentů na základě SWOT analýzy (viz příloha A – ukázka) byla méně využívána hlavně pro sebepoznávání. Reflexe edukačních činností a rozbor jejich záznamů vedly studenty k hlubšímu zamyšlení se nad adaptací dětí v MŠ a uvědomování si potřeby vyšší kvality adaptačních programů v MŠ. Formativní hodnocení adaptační praxe pomáhá budoucím učitelům rozvíjet pedagogické dovednosti tím, že je neustále vyzývá k reflexi a zdokonalování své praxe.

4. PODNĚTY K AUTOEVALUACI A FORMATIVNÍMU HODNOCENÍ

Pro autoevaluaci se velmi osvědčila analýza SWOT pro sebereflexi studentů, pro poznávání vlastní individuality. Při sebehodnocení a formativním hodnocení bylo potřebné reflektovat skupinovou práci a uskutečněné diskuse, které měly velký význam pro docenění integrované edukační činnosti vyhovující také pro přípravu projektu. Využití reflexí jako ohlédnutí za předškolním vzděláváním s uplatněnými strategiemi informovaly studenty o dosahovaných výsledcích průběžně s akcentem na individuální posuny v kontextu stanovených cílů. Formativní hodnocení se individuálně i v rámci předmětu Integrované učení hrou a činností uplatňovalo také při ukázkách „dobré praxe“, které měly nesmírný význam pro studenty.

V průběhu adaptační praxe bylo uskutečněno: Formativní hodnocení a reflexe absolvované praxe, rozbor a komparace reflexí společně vedená se všemi studenty. Porovnávaly se zážitky a vyhodnocování podle analýzy SWOT – slabé a silné stránky zhlédnuté a absolvované adaptace. Reflexe, sebereflexe studentů a vlastní úvahy vedly k inovativním návrhům adaptace pro nově přicházejících dětí do MŠ. Reflektované ukázky pomohly při vytváření vlastních návrhů na adaptační programy a inspirovaly k zařazení adekvátních edukačních činností. Reflexe a diskuse mají nesmírný význam pro studenty pro docenění edukačních činností v adaptaci dětí na MŠ. Celkově lze říci, že průběžné sebehodnocení a formativní hodnocení vytvářejí prostředí, které podporuje učení a rozvoj studentů na praxi.

Implementace pozorování a SWOT analýzy do adaptační praxe se zcela osvědčila. Studenti reflektovali praxi a uváděli její pozorování jako velmi prospěšné a užitečné pro budoucí profesi. Vyhodnocování průběžné přivedlo studenty k uvědomění si potřeby individualizace pro děti v předškolním vzdělávání. Pozitivně hodnotili zkušenost s analýzou SWOT, která přispěla k větší kvalitě praxe.

5. POUŽITÉ ZDROJE

Splavcová, J. a Kropáčková, J. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016.
Hornáčková, V. a Pecháčková, Y. *Pedagogická praxe aneb jak se připravit na praxi v MŠ (v bakalářském studiu Učitelství pro mateřské školy)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014.
Opravilová, E. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016.

6. ROZŠIŘUJÍCÍ ZDROJE POZNATKŮ K SAMOSTUDIU

Gardošová, J., Krejčová, V. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál, 2003.
Kopřiva P. a kol. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2008.
Kofátková, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005.
Kofátková S. *Dítě a mateřská škola. Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada, 2014, 2018.
Opravilová, E. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011
Prekopová J. *Malý tyrán*. Praha: Portál, 2014.

Metodický list je doplněn následujícími přílohami:

Příloha 1: Ukázka záznamu z pozorování adaptace dětí

Příloha 2: Ukázka reflexe praxe (inspirovaná analýzou SWOT)

Příloha 3: Ukázka návrhu adaptačního programu

Příloha 4: Hodnoticí list kooperace s partnerem při tvorbě adaptačního programu

Příloha A – Příklad SWOT analýzy studenta Učitelství pro MŠ – ukázka

Příloha B1 - Příklad záznamu pozorování studenta Učitelství pro MŠ

Příloha B2 - Příklad záznamu pozorování studenta Učitelství pro MŠ na adaptační praxi v MŠ

Toto dílo METODICKÝ LIST K IMPLEMENTACI EVALUAČNÍHO/AUTOEVALUAČNÍHO NÁSTROJE DO VÝUKY BUDOUCÍCH UČITELŮ je licencováno pod licencí Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA. Licenční podmínky navštivte na adrese [creativecommons.org](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) [ZDE](#).